

دانشگاه قم

دانشکده حقوق

پایان نامه دوره کارشناسی ارشد رشته حقوق مالکیت فکری

عنوان:

بررسی تطبیقی حق مادی تکثیر در حقوق مالکیت

ادبی و هنری

استاد راهنما:

جناب آقای دکتر سید حسن شبیری زنجانی

نگارنده:

نرگس بابایی نوگورانی

زمستان/۱۳۹۳

تقدیم به پدر و مادر:

که نویسندگان داستان پرشور، هستی و سراینندگان شعر زیبای زندگی هستند، ولی از فرزندان خود
«حق تالیف» نمی طلبند.

و تقدیم به همسرم:

که با لطف و مهربانی اش چراغ راه دانش است.

مشکر و قدردانی

حمد و سپاس خدای را که توفیق کسب دانش و معرفت را به ما عطا فرمود. در اینجا بر خود لازم می دانم از تمامی اساتید بزرگوار، به ویژه اساتید دوره کارشناسی ارشد که در طول سالین گذشته مراد تحصیل علم و معرفت و فضائل اخلاقی یاری نموده اند تقدیر و تشکر نمایم. از استاد گرامی و بزرگوار جناب آقای دکتر سید حسن شمیری زنجانی که راهنمایی اینجانب را در انجام تحقیق، پژوهش و نگارش این پایان نامه تقبل نموده اند، به پاس راهنمایی های ارزنده ی ایشان، در انجام مراحل مختلف این تحقیق نهایت تشکر و سپاسگزاری را دارم.

چکیده

اساسی‌ترین حق مادی در نظام حقوق مالکیت ادبی و هنری ، حق تکثیر است . حق تکثیر را حق انحصاری پدیدآورنده بر تجویز یا منع تکثیر اثر توسط دیگران در صورت نسخه برداری از اثر تعریف کرده‌اند . این حق از پیش شرط‌های برخورداری از منافع مادی اثر به شمار می‌رود . گرچه حق تکثیر با حق توزیع رابطه تنگاتنگی دارد ؛ اما انتقال حق توزیع به منزله انتقال حق تکثیر نیست . شیوه‌های تکثیر ، ماهیت و قالب خاصی ندارند و تکثیر اثر به صورت جزئی یا کلی ، مستقیم یا غیر مستقیم از جمله ابعاد این حق مالی می‌باشد . با پیدایش عصر دیجیتال ، حق تکثیر با چالش‌هایی روبرو شده است ؛ از یک سو ، محیط مجازی نوعی جدیدی از تکثیر را به وجود آورده است که در مورد انطباق مفهوم تکثیر بر آن اختلاف نظر وجود دارد . کنوانسیون‌های بین‌المللی مانند معاهده کپی رایت سازمان جهانی مالکیت معنوی ۱۹۹۶ و معاهده اجراها و آثار صوتی سازمان جهانی مالکیت معنوی ۱۹۹۶ در مورد تکثیر موقت مقرر صریحی ندارند و فقط در شرح آن هرگونه تکثیر دائم یا موقت ، با هر وسیله و با هر شکل ، کلاً یا جزئاً را حق پدیدآورندگان ، اجراکنندگان ، تولیدکنندگان آثار صوتی و سازمان‌های پخش رادیو - تلویزیونی می‌دانند . از سوی دیگر ماهیت غیر متمرکز اینترنت ، امکان تکثیر سریع و بی‌رویه اثر با کیفیت مشابه در محیط مجازی و به عبارتی سرقت ادبی را فراهم کرده است . هم‌چنین برای برقراری تعادل بین حقوق فردی با حقوق اجتماعی ، تمام قوانین از جمله قانون ایران ، محدودیت‌هایی را مانند تکثیر شخصی و تکثیر آموزشی برای حق تکثیر قائل شده‌اند . اما با پیشرفت تکنولوژی ، توجیه مستمر چنین استثنائاتی با مشکل مواجه شده است . در قوانین ایران ضمانت اجرای مناسبی برای نقض حق تکثیر شناسایی نشده است .

واژگان کلیدی : پدید آورنده - حق مادی - حق تکثیر - حق توزیع - تکثیر

موقت - تکثیر جزئی - استثنائات حق تکثیر

فهرست اختصارات

TRIPS : Agreement on Trade Related aspects of Intellectual Property Rights

WCT : Wipo Copyright Treaty

WPPT : Wipo Performances and Phonograms Treaty

پیش نویس لایحه حمایت از مالکیت ادبی و هنری و حقوق مرتبط : پیش

نویس لایحه ۱۳۹۰

قانون ترجمه و تکثیر کتب و نشریات و آثار صوتی مصوب ۱۳۵۲ : قانون ۱۳۵۲

قانون حمایت از مؤلفان ، مصنفان و هنرمندان مصوب ۱۳۴۸ : قانون ۱۳۴۸

قانون حمایت از نرم افزارهای رایانه‌ای مصوب ۱۳۷۹ : قانون ۱۳۷۹

لایحه جامع حمایت از مالکیت ادبی و هنری و حقوق مرتبط : لایحه جامع

۱۳۹۳

فهرست مطالب :

مقدمه	۱
الف) تبیین موضوع و مسأله	۱
ب) سؤال اصلی	۲
ج) فرضیه	۲
د) ضرورت انجام تحقیق	۲
و) پیشینه تحقیق	۳
ز) روش انجام تحقیق	۳
ح) ساختار تحقیق	۳
فصل اول : کلیات	۶
مبحث اول : مفاهیم	۷
گفتار اول : حق مادی	۷
گفتار دوم : حق تکثیر	۹
گفتار سوم : حق توزیع (پخش)	۱۰
گفتار چهارم : حق افشا	۱۱
مبحث دوم : تاریخچه	۱۳
گفتار اول : در قوانین	۱۳
گفتار دوم : در رویه قضایی	۱۸
مبحث سوم : اهمیت و جایگاه حق تکثیر	۱۹
فصل دوم : تحلیل مفهومی و مصداقی حق تکثیر	۲۱
مبحث اول : تحلیل مفهومی حق تکثیر	۲۲
گفتار اول : در قوانین و مقررات	۲۲
بند اول (در کنوانسیون‌های بین المللی	۲۲

۲۶	بند دوم (در قوانین ملی
۳۵	گفتار دوم : در دکترین حقوقی
۳۷	گفتار سوم : در رویه قضایی
۳۸	بند اول : تکثیر در اندازه‌های متفاوت
۳۹	بند دوم : تکثیر در شکل‌های متفاوت
۴۰	بند سوم : تکثیر موقت
۴۲	بند چهارم : تکثیر در اینترنت
۴۴	بند پنجم : تکثیر ایده
۴۷	مبحث دوم : ارتباط حق تکثیر با دیگر حقوق
۴۷	گفتار اول : حق نشر
۴۹	گفتار دوم : حق توزیع (پخش)
۵۰	گفتار سوم : حق اقتباس
۵۳	گفتار چهارم : حق در دسترس عموم قراردادن
۵۵	گفتار پنجم : حق افشای اثر
۵۶	مبحث سوم : مصادیق حق تکثیر و انواع آن
۵۸	گفتار اول : تکثیر کلی یا جزئی
۵۹	گفتار دوم : تکثیر مستقیم یا غیر مستقیم
۶۱	گفتار سوم : تکثیر موقت یا دائمی
۶۸	فصل سوم : احکام و آثار حق تکثیر
۶۹	مبحث اول : انتقال حق تکثیر
۶۹	گفتار اول : انتقال
۷۶	بند اول : انتقال اختیاری
۷۶	الف (انتقال به شخص حقیقی یا حقوقی
۷۷	ب) انتقال به شخص سفارش دهنده
۷۷	ج) انتقال به شخص استخدام کننده :

۷۸	انتقال به موصی له
۷۸	بند دوم : انتقال قهری
۷۹	الف) انتقال از طریق ارث (فوت صاحب اثر)
۸۰	ب) انتقال از طریق توقیف یا درخواست تأمین
۸۲	گفتار دوم : مجوزهای بهره برداری
۸۷	مبحث دوم : استثنائات وارده بر حق تکثیر
۸۷	گفتار اول : ضابطه کلی استثنائات
۸۷	بند اول : در کنوانسیون‌های بین‌المللی
۹۱	بند دوم : در قوانین
۹۳	گفتار دوم : انواع استثنائات
۹۳	بند اول : تکثیر با اهداف شخصی و خصوصی
۱۰۱	بند دوم : تکثیر با هدف علمی و آموزشی
۱۰۱	الف) استفاده در مدارس و مؤسسات آموزشی
۱۰۵	ب) استفاده در کتابخانه‌ها
	بند سوم : مطبوعات و تکثیر آثار رادیویی - تلویزیونی و غیره به منظور اطلاع رسانی
۱۱۸	
۱۲۱	بند چهارم : تکثیر اثر در فکاهی ، تقلید و کاریکاتور
۱۲۲	بند پنجم : نقل قول
۱۲۵	بند ششم : تکثیر برای استفاده اشخاص ناتوان
۱۲۷	بند هفتم : تکثیر موقت
۱۳۰	بند هشتم : تهیه نسخه پشتیبان
۱۳۲	مبحث سوم : نقض حق تکثیر
۱۳۲	گفتار اول : در حقوق مؤلف
۱۵۰	گفتار دوم : در حقوق مرتبط
۱۵۱	گفتار سوم : نظر مراجع عظام
۱۵۳	مبحث چهارم : ضمانت اجرای نقض حق تکثیر

۱۵۴	گفتار اول : ضمانت اجرای کیفری
۱۵۴	بند اول : در کنوانسیون‌های بین‌المللی
۱۵۵	بند دوم : قوانین خارجی
۱۵۸	بند سوم : در حقوق داخلی
۱۷۰	گفتار دوم : ضمانت اجرای مدنی
۱۷۱	بند اول : در کنوانسیون‌های بین‌المللی
۱۷۲	بند دوم : در حقوق خارجی
۱۷۴	بند سوم : در قوانین داخلی
۱۷۷	نتیجه‌گیری و پیشنهادات
۱۸۲	فهرست منابع

مقدمه

الف) تبیین موضوع و مسأله

مؤلف و پدیدآورنده اثر، دارای حق انحصاری هرگونه بهره برداری مالی از اثر خود می‌باشد. در واقع هرگونه تصرف در اثر که متضمن استفاده مالی از اثر باشد متعلق به پدیدآورنده است. در این میان، حق تکثیر از مهمترین حقوق مادی پدیدآورنده و از پیش شرطهای برخورداری از منافع اثر به حساب می‌آید. این حق در اصلاحیه کنوانسیون برن و قوانین بسیاری از کشورها به صورت گسترده اشاره شده است. واژه تکثیر به معنای هر عملی است که منجر به ساختن یا تهیه نمونه‌های دیگری از اثر اصلی می‌شود. از این رو حق مادی تکثیر را می‌توان حقی دانست که به موجب آن، مؤلف به طور انحصاری حق تکثیر یا اعطای اجازه تکثیر یا ممنوع کردن تکثیر از اثر خود را دارد. در حقوق ایران در قانون حمایت حقوق مؤلفان و مصنفان و هنرمندان مصوب ۱۳۴۸، نامی از حق تکثیر برده نشده است و از واژه حق نشر استفاده شده است؛ این از ایرادات قانون می‌باشد که در لایحه جامع ۱۳۹۳ حمایت از حقوق مالکیت ادبی و هنری و حقوق مرتبط برطرف شده است. همچنین حق مادی تکثیر ممکن است با دیگر حقوق مادی و حتی حقوق معنوی ارتباط و هم پوشانی داشته باشد از جمله حق توزیع اثر یا حق افشای اثر، چون وقتی پدیدآورنده تصمیم می‌گیرد اثر خود را در اختیار عموم قرار دهد یا به توزیع اثر خود بپردازد، به نوعی شیوه و نحوه عملی تکثیر را مشخص می‌کند؛ از این رو بررسی موارد مشابه خالی از فایده نمی‌باشد. بحث قابل توجه دیگر، در مورد شیوه‌ها و روش‌های حق تکثیر اثر است که آیا این شیوه‌ها، باید ماهیت و قالب خاصی داشته باشد تا تکثیر اثر تلقی شود؟ در واقع آیا نحوه و شکل تکثیر اثر اهمیت دارد؟ همچنین در فضای مجازی و اینترنت، تکثیر اثر چگونه می‌تواند تحقق یابد و آیا نیازمند ویژگی خاصی است؟ در مورد نرم افزارها هم این مسأله مطرح است که، آیا تکثیر موقت هم تکثیر به حساب می‌آید؟ یا به طور کلی تکثیر باید جنبه دائمی داشته باشد یا تکثیر موقت هم از حقوق انحصاری پدیدآورنده می‌باشد؟ حال اگر شخصی از ایده دیگری تکثیر کند، وضعیت چگونه خواهد بود و اینکه تحت قوانین کشورها و کنوانسیون‌ها قابل حمایت

است؟ هم چنین اینکه چه استثنائاتی و با چه شرایطی برای این حق در نظر گرفته شده است؟ آیا این استثنائات در قوانین کشورها و کنوانسیون‌های بین‌المللی پذیرفته شده است؟

(ب) سؤال اصلی

ابعاد مختلف حقوقی حق تکثیر پدیدآورنده اثر ادبی و هنری چه می‌باشد؟

(ج) فرضیه

حق تکثیر در اغلب کشورها و کنوانسیون‌ها شناسایی شده است. همچنین شکل و نحوه تکثیر اهمیتی در قوانین کشورها ندارد. این حق به حق افشا و توزیع اثر وابسته می‌باشد.

(د) ضروت انجام تحقیق

از آنجا که به حق تکثیر در قانون حمایت حقوق مؤلفان و مصنفان و هنرمندان مصوب ۱۳۴۸ اشاره نشده است و از واژه نشر استفاده شده است، ابهامات زیادی در این زمینه در حقوق ادبی و هنری و ادبیات حقوقی مرتبط با آن وجود دارد. در واقع می‌توان گفت حقوق ایران، قانون خاصی در این زمینه ندارد. از این رو تفسیر قضایی و حقوقی خاصی هم، در این زمینه مطرح نشده است. همچنین امروزه با ورود فناوری‌های جدید، تعریف تکثیر و حق تکثیر با چالش‌هایی مواجه شده است؛ و تکنولوژی دیجیتالی انواع جدیدی از تکثیر را به وجود آورده است که نیازمند بررسی و وضع قوانین مناسب می‌باشد. در ادبیات حقوقی نیز، به جایگاه و ابعاد حقوقی حق تکثیر به طور مناسب پرداخته نشده است و خلاءهای بسیاری وجود دارد. در اینجا لازم به ذکر است که لایحه قانون جامع حمایت از حقوق مالکیت ادبی و هنری و حقوق مرتبط در مجلس در حال بررسی می‌باشد و در صورتی که این قانون در مجلس شورای اسلامی تصویب و شورای نگهبان آن را تأیید کند، جایگزین قوانین گذشته مانند قانون حمایت از حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان مصوب سال ۱۳۴۸ و قانون حمایت از پدیدآورندگان نرم‌افزاری مصوب سال ۱۳۷۹ خواهد شد.

از این رو با توجه به اهمیت موضوع، تغییر قوانین، مشکلات و خلاءهای موجود بر آن شدم به بررسی این حق در قوانین ملی و بین‌المللی بپردازم.

و) پیشینه تحقیق

با توجه به مطالعات و بررسی‌های انجام شده ، در این زمینه پایان نامه‌ای تحت عنوان بررسی حقوق مادی مؤلف در حقوق ایران و کنوانسیون های بین المللی توسط آقای محمد کرمانی نژاد بادی در دانشگاه امام صادق (ع) در سال ۱۳۷۶ نوشته شده است ؛ که به صورت کلی تمام حقوق مادی مؤلف را مورد بررسی قرار داده است . به صورت جزئی و خاص در این زمینه تحقیقی صورت نگرفته است . در حقوق خارجی نیز ، تحقیق یا مقاله‌ای که به طور خاص و جزئی این حق را مورد بررسی قرار دهد ، مشاهده نشد و بیشتر به طور کلی و تحت عنوان حقوق مادی پدیدآورنده ، این حق را مطالعه کرده اند ، مانند :

1)Ashok,Arathi, "Economic right of authors under copyright law"
journal of intellectual property rights,2010

2)Tüfekçi, Ayşegül , "Economic and Moral Rights in Turkish and
European Union copyright law", Master Thesis ,istanbul,2009

در کتب لاتین زیر موضوع این تحقیق به صورت کلی مورد بررسی واقع شده

است .

1) Bently and shermen ,intellectual property law

2) Sterling , J. A. L. , World copyright law

ز) روش انجام تحقیق

روش انجام تحقیق ، روش تحلیلی توصیفی است . مطالب فصول از طریق مراجعه به کتابخانه‌ها ، استفاده از پایگاه های اینترنتی و مقالات چاپ شده در مجلات فارسی و انگلیسی معتبر گردآوری شده است .

ح) ساختار تحقیق

با توجه به سؤال اصلی تحقیق (بررسی ابعاد مختلف حقوقی حق تکثیر) ، این پایان نامه در سه فصل تنظیم شده است . فصل اول به دلیل آشنایی مخاطب با اصل موضوع ، به کلیاتی در این باب مانند مفاهیم ، تاریخچه و جایگاه این حق اختصاص داده شده است . در فصل دوم ، به منظور تبیین و شناسایی این حق ، به تحلیل مفهومی و مصداقی حق تکثیر پرداخته شده است و شامل مطالبی در مورد تحلیل

مفهومی حق تکثیر در قوانین ، رویه قضایی و دکترین حقوقی ، ارتباط حق تکثیر با دیگر حقوق مادی و معنوی و بیان مصادیق حق تکثیر و قلمرو آن مانند تکثیر مستقیم و غیر مستقیم ، تکثیر موقت و دائمی می‌باشد . در فصل آخر نیز احکام و آثار وارده بر این حق ، به عبارتی استثنائات وارده بر حق تکثیر ، انتقال حق تکثیر ، نقض و ضمانت اجرای مربوطه مورد بحث و بررسی واقع شده است .

فصل اول : کلیات

فصل اول این پایان نامه ، با توجه به اهمیت موضوع شناسی و توضیح مفاهیم اساسی و با هدف زمینه سازی جهت ورود به مباحث اصلی به بیان کلیات اختصاص یافته است . از این رو در ادامه ، ضمن تعریف مفاهیم مرتبط با حق تکثیر مانند حقوق مادی ، حق تکثیر و حق توزیع ، تاریخچه‌ای از حق تکثیر را در قوانین نظام‌های گوناگون را بررسی می‌کنیم و در آخر به بیان جایگاه این حق در بین حقوق مادی می‌پردازیم .

مبحث اول : مفاهیم

این مبحث ، به تعریف مفاهیم کلیدی که در ادامه مورد استفاده خواهند گرفت ، اختصاص می‌یابد .

گفتار اول : حق مادی

حقوق مادی در یک تعریف کلیه حقوقی است که به پدیدآورنده امکان می‌دهد به بهره برداری اقتصادی از اثر خود بپردازد .

« در واقع حق بهره برداری انحصاری از یک اثر که منتج به منافع مالی و مادی برای پدیدآورنده می‌گردد ، حق مادی نامیده می‌شود .^۱ یا آن دسته از حقوق و امتیازات پدیدآورنده که با پول قابل ارزیابی بوده و هدف از اعمال آنها تحصیل منافع مادی است ، حقوق مادی نامیده می‌شود .^۲

حقوق مادی پدیدآورنده اثر را می‌توان در دو دسته دسته بندی کرد :

(۱) بهره برداری از اثر در قالب مادی و محسوس ، مانند حق تکثیر ، حق توزیع

(۲) بهره برداری از اثر در قالب غیر مادی و غیر محسوس ، مانند حق ترجمه

---

۱ . حمید آیتی ، حقوق آفرینش های ادبی و هنری ، (تهران : سازمان انتشارات جهاد دانشگاهی، ۱۳۸۹)، ص ۱۱۵

۲ . باقر انصاری ، سازوکارهای حقوقی حمایت از تولید علم (حقوق پژوهش) ، (تهران: انتشارات سمت ، ۱۳۸۷)، ص

پس حق تکثیر بهره بردای از اثر در قالب محسوس است . لازم به ذکر است ، پدیدآورنده زمانی از حقوق مادی بهره‌مند می‌شود که اثر وجود خارجی یافته و به عموم ارائه شده باشد لذا وقتی اثر به صورت یک فکر در ذهن پدیدآورنده است از حمایت برخوردار نمی‌شود . طبق ماده ۱ و ۲۲ قانون ۱۳۴۸ ، سه شرط برای حمایت وجود دارد :

(۱) اصالت اثر : اثر باید ابتکاری و اصل باشد و انعکاسی از افکار خود پدیدآورنده باشد .

(۲) بیان اثر : مالکیت ادبی و هنری از شکل بیان ایده حمایت می‌کند نه خود ایده . در واقع پدید آورنده زمانی می‌تواند از حقوق مادی اثرش برخوردار شود که اثر، وجود خارجی یافته و عرضه عمومی شده باشد. پس وقتی اثر عرضه عمومی نشده و صرفاً به صورت یک فکر در ذهن پدید آورنده است، هر چند توسط نامبرده بیان شود، از حمایت قانونی برخوردار نخواهد بود.

(۳) انتشار اثر برای اولین بار در ایران : اگر اثری در قبلاً در کشور دیگری چاپ شده باشد در ایران حمایت نمی‌شود . حال فرقی نمی‌کند که پدیدآورنده آن ایرانی باشند یا خارجی . این شرط را می‌توان این‌گونه توجیه کرد که برای غنی کردن فرهنگ کشور است و در غیر این صورت مؤلفان خارجی برای دادن اجازه تکثیر اثر در ایران مبالغه‌ناگفتنی مطالبه می‌کنند که باعث می‌شود در مورد کتاب‌های درسی و علمی که مورد نیاز مردم است و برای پیشرفت کشور مؤثر می‌باشد با کمبود مواجه شویم .^۱

از ویژگی‌های حقوق مادی ، می‌توان به قابل انتقال بودن و موقتی بودن آن اشاره کرد . منظور از قابل انتقال بودن این است که پدیدآورنده این حقوق را می‌تواند به صورت کلی یا جزئی به شخص دیگری منتقل کند یا این حقوق به صورت قهری انتقال یابد . منظور از موقتی بودن این است که حقوق مادی محدود به زمان معینی است .

---

۱. شیرین عبادی ، حقوق ادبی و هنری ، (تهران: روشنگران، ۱۳۶۹)، ص ۲۵

گفتار دوم : حق تکثیر

حق تکثیر را می‌توان به صورت مضیق و موسع تعریف کرد . در مفهوم مضیق تکثیر به معنی نسخه برداری یا مشابه سازی و تهیه نسخه دوم است . در مفهوم موسع ، تکثیر یکی از حقوق مادی انحصاری مؤلف است . در واقع حق انحصاری پدیدآورنده برای اجازه یا منع ساخت کپی از اثر ، حق تکثیر نامیده می‌شود . به عبارت دیگر ، حق کنترل عمل تکثیر ، مبنای قانونی برای بسیاری از اشکال بهره برداری و طیف وسیعی از استفاده‌های تجاری می‌باشد .^۱

در قوانین ملی بسیاری از کشورها حق تکثیر به روشنی تعریف نشده است و بیشتر قوانین بدون ارائه تعریف واضح به بیان احکام آن و یا تعریف خود واژه تکثیر پرداخته‌اند . از جمله قانون ایران . اما در مقابل در حقوق آلمان حق تکثیر تعریف و به معنای حق نسخه برداری از اثر به هر شیوه و هر تعداد است .

کنوانسیون‌های بین‌المللی نیز بیشتر در صدد شناسایی و به رسمیت شناختن این حق در حقوق مؤلف و حقوق مرتبط هستند و تعریف جامع و روشنی از حق تکثیر ندارند ؛ مانند کنوانسیون برن .

در مورد تعریف واژه تکثیر می‌توان گفت ، تکثیر در لغت به معنای بسیار کردن و افزودن می‌باشد .^۲ همچنین تکثیر یا کپی کردن به معنی تولید اثر در هر شکل مادی و با هر وسیله‌ای است . به بیان دیگر تکثیر را می‌توان ، « هر عملی که منجر به ساختن یا تهیه نمونه‌های دیگری از اثر اصلی شود ، از جمله ضبط مکانیکی بر روی نوارهای ضبط صوت ، صفحات موسیقی ، نوارهای وئیدیویی ، گراور ، کلیشه ، قالب ریزی ، تهیه نگاتیو فیلم‌های سینمایی ، انتقال بر روی دیسک‌های کامپیوتری و نظایر آن ، دانست .^۳»

در قانون فرانسه تکثیر به معنای ارائه مادی اثر به هر وسیله‌ای که امکان ارتباط با مردم را به طریق غیرمستقیم ممکن می‌سازد ، آمده است .^۴

---

1. Unesco, " Abc of copyright" , available at <http://www.unesco.org/culture/copyright,2010,p.39>, (last vized on 2015/02/07)

۲ . محمد معین ، فرهنگ فارسی ، (تهران : مؤسسه انتشارات امیرکبیر ، چاپ هشتم ، ۱۳۷۱) ، ذیل کلمه « تکثیر »

۳ . حمید آیتی ، پیشین ، ص ۱۱۳

۴ . ماده ۳-۱۲۲

در حقوق ایران، پیش نویس لایحه ۱۳۹۰^۱، تهیه یک یا چند نسخه از کل یا بخشی از اثر یا ابزار رسانه صوتی از راه‌هایی همچون چاپ، عکس‌برداری، فیلم‌برداری، ذخیره‌سازی الکترونیکی اعم از دائمی و موقت یا هر روش و شکل دیگر را تکثیر می‌داند.

همچنین در لایحه جامع ۱۳۹۳، تکثیر عبارت است از تهیه یک یا چند نسخه از کل یا بخشی از اثر یا حامل شنیداری یا شنیداری-دیداری از راه‌هایی همچون چاپ، عکس‌برداری، فتوکپی، فیلم‌برداری، ذخیره‌سازی الکترونیکی. با توجه تعاریف فوق، معنای تکثیر بسیار گسترده در نظر گرفته می‌شود و تکثیر با هر روش و به هر تعداد، چه به صورت کلی و چه جزئی در انحصار پدیدآورنده یا دارنده حق است.

گفتار سوم: حق توزیع (پخش)^۲

«حق توزیع یک اثر، حق عرضه آن به عموم یا تجاری کردن اصل اثر یا نسخه‌های آن است.»^۳ در واقع حق توزیع، حق انتشار اثر برای عموم، حق قرار دادن نسخه‌های محسوس در گردش تجاری یا حق پدیدآورنده نسبت به کنترل توزیع نسخه‌های فیزیکی، ملموس و مادی اثر می‌باشد.

این حق در دو مفهوم موسع و مضیق استعمال شده است. حق توزیع در مفهوم موسع به معنای در دسترس عموم قرار دادن نسخه اصل یا کپی‌های یک اثر از فروش یا سایر طرق انتقال مالکیت و یا اجاره و عاریه عمومی می‌باشد. از طرف دیگر

---

۱. پیش نویس لایحه جامع حمایت از حقوق مالکیت ادبی و هنری و حقوق مرتبط در سال ۱۳۹۰ از سوی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی به دولت تقدیم شده است. و هدف از تدوین آن، تلاشی برای انطباق قوانین مالکیت فکری ایران با استانداردهای بین‌المللی و بومی سازی بوده است. از ویژگی‌ها و امتیازات پیش‌نویس لایحه می‌توان به رفع نقایص و ابهامات قوانین موجود، توسعه در حقوق مادی پدیدآورندگان آثار، حمایت گسترده و شفاف از حقوق پدیدآورندگان آثار دیداری - شنیداری، اختصاص بخشی مستقل به حقوق مرتبط به منظور حمایت از اجراکنندگان، تولیدکنندگان آثار صوتی و مراکز پخش رادیو - تلویزیونی، پیش‌بینی ضمانت اجراهای قوی مدنی، کیفری، اداری و گمرکی جهت جلوگیری از نقض حقوق پدیدآورندگان، توسعه در استثناءات حقوق مادی به منظور اهداف آموزشی و پژوهشی و... اشاره کرد. هم‌اکنون این پیش‌نویس در دولت بررسی و تحت عنوان لایحه جامع حمایت از حقوق مالکیت ادبی و هنری و حقوق مرتبط تقدیم مجلس و در صورت تصویب و تایید شورای نگهبان جایگزین تمامی قوانین موجود می‌شود.

2. Distribution right

۳. ماده ۱-۱۷ قانون آلمان

در معنای مضیق، این حق فقط از طریق فروش و به طور کلی از طرق انتقال مالکیت اعمال می‌شود.^۱ همچنین حق کنترل توزیع در دو معنای عام و خاص قابل اعمال است. در معنای عام به صورت، حق کنترل و اعمال نظارت بر کپی اثر، خواه کپی به صورت قانونی و یا غیر قانونی تهیه شده باشد، در نظر گرفته می‌شود. و در معنای خاص تنها شامل حق کنترل کپی‌های اثرهایی که به صورت غیر قانونی تهیه شده‌اند، می‌شود.^۲

حقوق فرانسه به صراحت از این حق نامی نبرده است؛ اما با توجه به ماده ۷-۱۲۲ که حق تکثیر و حق نمایش را قابل واگذاری به غیر می‌داند و مواد ۱-۱۳۱ تا ۳۳-۱۳۲ که انعقاد قراردادهای مختلف را مجاز می‌داند می‌توان گفت حق توزیع به صورت ضمنی برای پدیدآورنده وجود دارد. اما در مقابل حقوق آلمان به صراحت از این حق نام برده است و آن را به معنای هر عملی می‌داند که به موجب آن اثر توسط پدیدآورنده یا با واسطه وارد بازار می‌شود.

در حقوق ایران، مطابق با ماده ۳ قانون ۱۳۴۸، این حق به معنای توزیع اثر چاپ یا تکثیر شده با هدف دسترسی و استفاده آن توسط عموم آمده است. در پیش نویس لایحه ۱۳۹۰ و لایحه جامع ۱۳۹۳، حق توزیع در ماده ۱۷ و ۷ به رسمیت شناخته شده است. مطابق با بخش ۲۵ ماده ۱ لایحه جامع ۱۳۹۳، توزیع به معنای در اختیار عموم قراردادن نسخه یا نسخه‌های اثر ادبی و هنری یا حامل شنیداری یا شنیداری-دیداری از راه‌هایی همچون ذخیره سازی الکترونیکی اعم از دائمی و موقت، چاپ، عکسبرداری، فتوکپی و فیلم برداری است.

گفتار چهارم: حق افشا^۳

حق افشای از حقوق معنوی پدیدآورنده اثر ادبی و هنری است که براساس آن، پدیدآورنده حق دارد درباره عرضه کردن یا عرضه نکردن اثر خود به عموم تصمیمگیری کند. حق یادشده که برای حمایت از شخصیت پدیدآورنده در نظام

۱. سیدحسن میرحسینی، فرهنگ حقوق مالکیت معنوی، (تهران: میزان، ۱۳۸۰)، جلد دوم، ص ۸۲

۲. مصطفی سلطانی، حمایت از آثار سینمایی در حقوق مالکیت فکری، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه شهید بهشتی، ۱۳۸۷، ص ۸۳